

Sisällysluettelo

Alkusanat.....	11

I Osa

Johdanto.....	13

II Osa

Suomalainen työmarkkinajärjestelmä ja normilähteet	17

1	Suomen työmarkkinajärjestelmä	19
1.1	Keskusjärjestösopimukset.....	19
1.2	Työrauhavelvollisuus	19
2	Henkilöstöryhmät	22
3	Henkilöstön edustajat ja yhteistoimintatoimielimet työpaikalla ...	23
3.1	Henkilöstön edustajat	24
3.2	Yhteistoimintatoimielimet työpaikalla	25
3.3	Työsuojeluorganisaatio.....	30
4	Sosiaalimääräykset	32
4.1	Ennakonpidätys	33
4.2	Eläke-etuudet	33
5	Suomen työlainsäädännön normilähteet	35
5.1	Suomen työlainsäädäntö muodostuu useasta normilähteestä	35
5.2	Keskeiset työlait lyhyesti	36
5.3	Työehtosopimus	40
5.4	Paikallinen sopimus.....	41
5.5	Työsopimus	43
5.5.1	Työsopimuksen muuttaminen.....	43
5.5.2	Työsopimuksen muoto	43
5.5.3	Työsopimuksen sisältö	44
5.6	Vakiintunut käytäntö.....	50
5.7	Työpaikan ohjeet, pelisäännöt ja suositukset	51
5.8	Työnantajan määräykset	51

III Osa

Työlainsäädäntöä valvovat viranomaiset ja sanktiot.....	53

1	Työlainsäädännön noudattamista valvovat viranomaiset	55
1.1	Aluehallintovirasto.....	55
1.2	Työsuojeluhallinto.....	55
1.3	Yhteistoiminta-asiamies.....	56
1.4	Tasa-arvovaltuutettu.....	56
1.5	Yhdenvertaisuusvaltuutettu	57

2	Sanktiot työlaissäädännön velvoitteiden laiminlyönnistä.....	57
2.1	Työsopimuslaki.....	57
2.2	Yhteistoimintalaki.....	58
2.3	Työaikalaki.....	59
2.4	Vuosilomalaki.....	60
3	Erimielisyyksien ratkaiseminen ja tuomioistuimet.....	60
3.1	Erimielisyysneuvottelut.....	60
3.2	Tuomioistuimet.....	61
3.3	Työneuvosto.....	62
3.4	Valtakunnansovittelija.....	62

IV Osa

Työnantajan ja työntekijän oikeudet ja velvollisuudet 63

1	Työnantajan ja esimiehen oikeudet ja velvollisuudet.....	65
1.1	Työnantajan oikeus johtaa ja valvoa työtä.....	65
1.2	Työnantajan yleiset velvollisuudet.....	65
1.3	Syrjinnän kieltö.....	66
1.4	Tasapuolisen kohtelun vaatimus.....	67
1.5	Määräaikaisten ja osa-aikaisten työntekijöiden tasapuolinen kohtelu.....	67
1.6	Velvoite tarjota lisätyötä osa-aikaiselle työntekijälle.....	68
1.7	Työnantajan työturvallisuusvastuu.....	69
2	Palkka ja palkan maksaminen.....	70
2.1	Luontoisedut.....	70
2.2	Matkakorvaukset.....	71
2.3	Palkan maksaminen.....	71
2.4	Palkan maksaminen työsuhteen päättyessä.....	71
2.5	Palkka työntöön estyessä.....	72
2.6	Työnantajan kuittausoikeus.....	73
2.7	Palkankorotukset.....	73
3	Työntekijän yleiset velvollisuudet.....	73
3.1	Työturvallisuus.....	74
3.2	Liike- ja ammatillisuuksien ilmaisemisen kieltö.....	74
3.3	Kilpailevan toiminnan kieltö.....	74
3.4	Kilpailukieltosopimus.....	75
4	Tilaaavastuulaki ja tilaajan selonottovelvollisuus.....	76
5	Liikkeen luovutus.....	77
5.1	Työntekijän oikeudet ja velvollisuudet liikkeen luovutuksen yhteydessä.....	78
5.2	Vanhana työntekijänä siirtymisen periaatteet.....	78
5.3	Työnantajan velvollisuudet liikkeen luovutuksen johdosta.....	79
5.4	Työntekijöiden irtisanominen liikkeen luovutuksen yhteydessä.....	80
5.5	Irtisanomisoikeus liikkeen luovutuksen yhteydessä.....	80

V Osa

Työsuhde ja rekrytointi.....	81
1 Työsuhteen syntyminen ja työsuhde.....	83
2 Ennen rekrytointia huomioon otettavat asiat.....	83
3 Rekrytointi.....	84
3.1 Työpaikkailmoitukset.....	84
3.2 Haastattelut.....	84
3.3 Soveltuvuusarviointitestit.....	85
3.4 Valintapäätös.....	85
3.5 Työhöntulotarkastus.....	86

VI Osa

Poissaolot ja vapaat	87
1 Poissaolot ja vapaat.....	89
2 Sairastuminen	89
2.1 Sairausajan palkka.....	89
2.2 Osa-aikainen sairauspoissaolo.....	90
3 Tilapäinen hoitovapaa lapsen sairastuessa	91
4 Työntekijän oikeus tilapäiseen poissaoloon pakottavista perhesyistä	91
5 Lääkärintarkastukset.....	92
6 Oma palkaton vapaa.....	92
7 Perhevapaat.....	92
7.1 Äitiys-, isyys ja vanhempainvapaasta sekä hoitovapaasta ilmoittamisesta.....	93
7.2 Vapaan ajankohdan ja pituuden muuttaminen	93
7.3 Äitiysvapaa	93
7.4 Erityisäitiysvapaa	93
7.5 Isyysvapaa	94
7.6 Vanhempainvapaa.....	94
7.8 Hoitovapaa	94
7.9 Osittainen hoitovapaa	95
7.10 Adoptiovapaa.....	95
7.11 Työhönpaluu perhevapaalta	95
7.12 Perhevapaalla olevan irtisanominen	96
8 Vuorotteluvapaa	96
8.1 Työhönpaluu vuorotteluvapaalta	97
8.2 Vuorotteluvapaalla olevan irtisanominen	98
9 Opintovapaa	98
9.1 Opintovapaan keskeyttäminen	98
9.2 Työntekijän työhönpaluu opintovapaan jälkeen.....	98
9.3 Opintovapaalla olevan irtisanominen	98

VII Osa

Työaika ja vuosiloma 99

1	Työaika	101
1.1	Työaikalain soveltamisala	101
1.2	Työajan käsite	102
1.3	Matkustaminen	102
1.4	Varallaolo	102
1.5	Säännöllinen työaika	102
1.6	Jaksotyöaika	103
1.7	Työehtosopimukseen perustuva säännöllinen työaika	104
1.8	Liukuva työaika	104
1.9	Lyhennetty työaika	105
1.10	Lisä- ja ylityö	106
	1.10.1 Työaikalain mukaiset korvaukset	106
	1.10.2 Ylityön enimmäismäärät	107
1.11	Aloittamis- ja lopettamistyö	107
1.12	Kiinteä ylityökorvaus	107
1.13	Hätätyö	108
1.14	Yötyö	108
1.15	Vuorotyö	109
1.16	Lepoajat	109
1.17	Sunnuntaityö	110
1.18	Työaika-asiakirjat	111
	1.18.1 Työajan tasoittumisjärjestelmä	111
	1.18.2 Työvuoroluettelo	111
1.19	Työaikalakirjanpito	111
2	Vuosiloma	112
2.1	Yleistä	112
2.2	Määritelmiä	112
2.3	Vuosiloman ansaintasäännöt	113
	2.3.1 Täysi lomanmääräytymiskausi	113
	2.3.2 14 työssäolopäivän sääntö	113
	2.3.3 35 tunnin sääntö	113
	2.3.4 Alle 35 tuntia tekevät työntekijät	113
	2.3.5 Työssäoloajan veroinen aika	114
2.4	Lomapäivien määrä	115
2.5	Vuosiloman antaminen	116
2.6	Vuosiloman jakaminen ja ajankohdasta sopiminen	117
2.7	Vuosiloman siirtäminen	117
2.8	Vuosiloman säästäminen	118
2.9	Vuosilomapalkka	119
2.10	Lomakorvaus työsuhteen päättyessä	121
2.11	Vuosilomakirjanpito	121
2.12	Lomarahat	121

VIII Osa

Työsuhteen päätyminen ja lomautus 123

1	Työsuhteen päätyminen	125
1.1	Työntekijä irtisanoo itse työsuhteen	125
1.2	Määräaikaisen työsuhteen päätyminen.....	126
1.3	Työnantaja irtisanoo työsuhteen henkilöön liittyvin perustein	126
1.3.1	Varoitusmenettely	127
1.3.2	Irtisanomisperusteet	129
1.4	Työnantaja irtisanoo työsuhteen tuotannollisista, taloudellisista tai uudelleenjärjestelyistä johtuvista syistä	130
1.4.1	Toimenpiteet ennen irtisanomista	131
1.4.2	Työn tarjoamis- ja takaisinottovelvollisuus	131
1.5	Luottamusmiehen ja muun henkilöstön edustajan irtisanomissuoja	132
1.6	Raskaana tai perhevapaalla olevan työntekijän irtisanominen	132
2	Työsuhteen purkaminen	133
3	Koeaikapurku	133
4	Työsuhteen pitäminen purkautuneena	134
5	Suhteen hiljainen pidennys	134
6	Eläkeiän saavuttaminen	134
7	Yhteinen sopimus	135
8	Menettelytavat suhdetta päätettäessä	135
8.1	Irtisanomisajat	135
8.2	Työntekovelvoite irtisanomisaikana ja irtisanomisajan noudattamatta jättäminen	136
8.3	Irtisanomisajan palkka	136
8.4	Työtodistus	136
8.5	Kuulemistilaisuus	137
8.6	Päätämislomituksen toimittaminen	137
9	Lomautus	139
9.1	Ennakkoselvitys ja työntekijöiden kuuleminen	140
9.2	Lomautusilmoitus	140
9.3	Työn tarjoaminen lomautetulle	140
9.4	Työhönpaluu lomituksen jälkeen	140
9.5	Lomautetun työntekijän työsuhteen päätyminen	141
10	Muutosturva	141
10.1	Työnantajan ilmoitusvelvollisuudet	141
10.2	Työntekijän oikeus työllistymisvapaaseen	142

IX Osa

Yhteistoiminta työpaikalla..... 143

1	Yhteistoiminta työpaikalla	145
1.1	Mitkä yritykset ovat velvollisia soveltamaan yhteistoimintalakia?.....	145
1.2	Yhteistoiminnan osapuolet.....	145
1.3	YT-neuvotteluissa noudatettava salassapitovelvollisuus (YTL 57 §)	146
2	Yhteistoimintaneuvottelujen toteuttaminen	146
3	Henkilöstön edustajille annettavat tiedot.....	147
4	Yhteistoimintamenettely: Yrityksen yleiset suunnitelmat, periaatteet ja tavoitteet	148
5	Yhteistoimintamenettelyssä sovittavat asiat ja henkilöstön päätökset	149
6	Yhteistoimintamenettely: yritystoiminnan muutoksista aiheutuvat henkilöstövaikutukset ja töiden järjestelyt.....	150
7	Yhteistoimintaneuvottelut työvoiman käyttöä vähennettäessä	151
7.1	Yhteistoimintaneuvottelun toteuttaminen työvoimaa vähennettäessä.....	151
7.2	Neuvotteluesitys	151
7.3	Työllistymistä edistävä toimintasuunnitelma	152
7.4	YT-neuvotteluissa käsiteltävät asiat.....	153
7.5	Neuvotteluvuorituksen täyttyminen.....	153
7.6	YT-neuvotteluiden kirjaaminen.....	153
7.7	Avustajien käyttäminen YT-neuvotteluissa.....	153
7.8	Tiedottaminen.....	154
7.9	YT-neuvottelujen jälkeen.....	154

Liitteet

LIITE 1. Malli työsopimuslomakkeesta.....	157
LIITE 2. Malli liukuvan työajan ohjeesta	159
Hyödyllisiä linkkejä	160
Työmarkkinajärjestöt.....	160
Ajantasainen lainsäädäntö.....	160
Oikeuslaitokset ja ennakkopäätökset sekä sovittelutoiminta	160
Työsuojelu ja syrjintä.....	160
Muut linkit.....	161
Sanasto	161
Työsopimuslaki 26.1.2001/55	165